

Dan maar goede jeugdhulp afdelingen

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) rapporteerde op 3 september 2019 naar aanleiding van een suïcide van een minderjarige in gesloten jeugdhulp “teveel gezinsvoogden, teveel overplaatsingen, volstrekt onvoldoende diagnostisch onderzoek, onvoldoende systeemgerichtheid” enzovoort. Zolang de goede normkaders in de Jeugdwet en richtlijnen niet worden nageleefd zal het systeem blijven disfunctioneren en schade toebrengen aan de ontwikkeling van de kinderen die het beoogt te beschermen, vindt jeugdrechtsadvocaat Reinier Feiner.

De beschrijving van het rapport van de IGJ is ontluisterend verdrietig. Maar ook helder en goed, tenminste als de stevige signalen van de inspectie ook hun weg vinden naar de jeugdhulpaanbieders en Gecertificeerde Instellingen (GI's). Van urgentie en snelheid is in de praktijk echter helaas nog weinig zichtbaar.

Vervangende voogden

“De 14-jarige jeugdige woonde in haar leven op vijftien verschillende plekken, waarvan negen in de laatste drie en een half jaar. In de periode voorliggend aan de overplaatsing naar Zuid-Holland is de jeugdige vaak overgeplaatst,” concludeert de inspectie. Verder kende de 14-jarige in de afgelopen jaren maar liefst twaalf verschillende gezinsvoogden: “Dit is zichtbaar in de hoeveelheid voogden, namelijk twaalf, die betrokken zijn geweest bij de jeugdige. In het laatste levensjaar van de jeugdige zijn bovendien vanuit de bureaudienst verschillende vervangende voogden betrokken geweest gedurende twee langere periodes van afwezigheid van de vaste voogd. Er is geen langdurige professional geweest in het leven van de jeugdige waar de jeugdige mee vertrouwd was. Ook is niet gezocht naar een andere volwassene als stabiele factor.”

Ondertussen was er onvoldoende aandacht voor de psychiatrische problematiek van de

minderjarige in de gesloten jeugdhulp: “Het gedrag van de jeugdige werd geduid als (externaliserend) instrumenteel gedrag. [GI] en [zorgaanbieder] hebben niet breder gekeken en gehandeld naar de oorzaken van het gedrag, ondanks de eerdere diagnose en de signalen van mogelijk psychiatrische problematiek dan wel suïcidale gedachten. Zo is er geen analyse uitgevoerd op de incidenten en is de jeugdige nooit onderzocht door een psychiater.”

Onvoldoende aandacht

Ook voor de ‘brusjes-relatie van de minderjarige - waar ik in deze rubriek al eens eerder over schreef (OJ Actueel 2019-5, red.) - is onvoldoende oog geweest: “Naast de jeugdige stonden ook haar broer en zus onder voogdij van [de GI]. In de beslissingen die genomen zijn bij één van de jeugdigen heeft [de GI] onvoldoende meegewogen welke consequenties dit zou hebben voor de andere twee jeugdigen. Ook is onvoldoende aandacht geweest voor de communicatie over deze beslissingen richting de andere jeugdigen uit het gezin.”

De IGJ concludeert: “Opvallend in dit onderzoek is dat de jongeren om de jeugdige heen meer informatie hadden dan de professionals over de gedachten en gevoelens die schuilgingen achter het zichtbare gedrag van de jeugdige; Zo sprak de jeugdige met verschillende

jongeren op verschillende momenten over het feit dat de jeugdzorg niet meer aan de jeugdige mocht verdienen.”

Stop met overplaatsen

Jeugdigen die keer op keer worden overgeplaatst en steeds weer andere (gezins)voogden krijgen toegewezen, ervaren op den duur er alleen voor te staan in het leven, besluit de inspectie: “De inspectie roept alle gecertificeerde instellingen en jeugdhulpaanbieders op om te stoppen met het overplaatsen van jeugdigen. Organiseer passende hulp om de jeugdige heen in plaats van de jeugdige over te plaatsen naar steeds weer een volgende instelling. Breng in kaart welke jeugdigen veelvuldig zijn overgeplaatst en wie steeds weer een andere (gezins)voogd kregen. Ga met deze jeugdigen en hun familie in gesprek over het perspectief en bepaal wat de jeugdige nodig heeft om een eind te maken aan de overplaatsingen. Neem hierbij de behoefte van de jeugdige als uitgangspunt en niet het bestaande aanbod.”

Tot slot stelt de inspectie: “Zoek verder een vertrouwenspersoon voor de jeugdige, die blijvend is in diens leven. Iemand die voor de jeugdige op kan komen en die echt diepgaand in gesprek gaat met de jeugdige, zodat iedere jeugdige kan ervaren dat hij of zij er niet alleen voor staat in het leven.”

Ultimum remedium

In een vergelijkbaar inspectierapport van 15 augustus 2019 naar aanleiding van wederom een suïcide van een minderjarige in gesloten jeugdhulp schreef de inspectie al: “Voor jeugdigen met complexe problematiek die zijn aangewezen op verblijf in een instelling zijn geschikte vervolgplekken zeldzaam en de wachtlijsten daarvoor zeer lang. Dit maakt dat een deel van de jeugdigen onnodig lang in de gesloten jeugdzorg verblijft en dat hun motivatie voor behandeling afneemt.”

De inspectie doet aanbevelingen en trekt conclusies die reeds lang en breed de bedoeling waren van de wetgever en vervat zijn in de Jeugdwet. Waar eind jaren tachtig al werd gesproken over het zogeheten zo-zo-zo-beleid, luidt nu het streven: “1 gezin, 1 plan en 1 regisseur”. Bovendien schrijft de wet voor dat vrijheidsontneming in het kader van behandeling een ultimum remedium moet zijn en niet langer mag duren dan strikt noodzakelijk.

Geen handhaving

In de praktijk worden wettelijke bepalingen echter structureel niet nageleefd. Zo moet er zowel kwantitatief als kwalitatief een voldoende aanbod worden gerealiseerd door het college van B&W van de gemeente waar het kind woonachtig is/was. Eveneens bestaat de plicht op verantwoorde jeugdhulp, bijvoorbeeld om binnen vijf werkdagen een vaste jeugdbeschermer aan te stellen en om binnen zes weken met ouders en jeugdige een plan te maken.

Het probleem van alle normenkaders binnen de jeugdzorg is dat deze op zich goed onderbouwd en praktisch toepasbaar zijn, maar dat de handhaving van die normen niet plaatsvindt. De inspectie lijkt onvoldoende handhavend op te treden en de GI durven op hun beurt de colleges van B&W niet in kort geding te dwingen extra jeugdhulp in te kopen indien een jeugdige geen passend zorgaanbod kan krijgen.

Gesteggel

Gemeenten, de Raad voor de Kinderbescherming, Gecertificeerde Instellingen en jeugdhulpaanbieders blijken niet in staat binnen een voor het kind aanvaardbare termijn passende jeugdhulp te realiseren. Niet zelden wordt er geen psychodiagnostisch onderzoek uitgevoerd, omdat GI, jeugdhulpaanbieder en gemeente steggelen over de vraag wie die rekening moet betalen.¹

Het is dan ook al lang tijd dat het niet-nakomen van die wettelijke normen gaat worden gesanctioneerd. Een unicum is vooralsnog wat dit betreft een beschikking van de kinderrechter te Limburg van afgelopen zomer, die de GI in de proceskosten veroordeelde wegens wanbeleid ten koste van het kind.² De wetgever is dus aan zet: boeteclausules en schadevergoedingsregelingen voor onverantwoorde jeugdzorg zijn noodzakelijke oplossingen tot afdwingbare jeugdhulp in het belang van het kind.

Reinier Feiner, jeugdrechtsadvocaat
Feinerlwema advocaten in Rotterdam
feiner@fiadvocaten.nl

Noten

1. ECLI:NL:RBROT:2018:6779
2. ECLI:NL:RBLIM:2019:8173